

1. Podział języków germańskich. Rozwój historyczny.

Wspólny język pragermański wyodrębnia się ok. 500 r. pne. Między 100r. pne a 300r. ne trwają migracje ludów germańskich, powodujące coraz większą odrębność poszczególnych dialektów. Języki germańskie dzielimy na:

- ∅ północne (nordyckie; termin „skandynawskie” obejmuje tylko DK, NO, SV)
- ∅ wschodnie (gocki, inne wcześniej wymarłe i mało znane)
- ∅ zachodnie – kontinuum dialektalne złożone z trzech dużych grup (wg Tacyty):
  - Ingweoni (pobrzeże M. Północnego; Fryzowie, Sasi → fryzyjski, angielski, dolnoniemiecki, częściowo niderlandzki)
  - Istweoni (tereny Wezery i Renu; Frankowie → niderlandzki, częściowo wysokoniemiecki)
  - (H)Erminoni (tereny Łaby; wysokoniemiecki)

2. Wyodrębnienie języka pranordyckiego. Fraktura. Synkopa. Apokopa.

1. przegłos (umlaut, metatonia)
2. fraktura (*ek → jag)
3. synkopa
4. elizja inicjalnego j- i w- przed samogłoską zaokrągloną (year, Jahr vs. år; wool, Wolle vs. ull)
5. innowacyjna forma zwrotna –sk
6. zachowane formy zaimków zwrotnych dzierżawczych
7. postpozycyjny, sufigowany rodzajnik określony

apokopa – zanik głosek w wygłosie

synkopa – zanik głosek w śródgłosie

3. Grupa północna. Podział języków skandynawskich. Asymilacja. Monoftongizacja.

Podział języków skandynawskich w kolejnych epokach.

PO 800 R.	ZACHODNIE	WSCHODNIE	
	<i>islandzki, farerski, norweski</i> silniejszy przegłos asymilacje mp, nt, nk → pp, tt, kk	<i>szwedzki, duński</i> fraktura nagłosowe wr- monoftongizacja steinn → sten	
PO 1200 R.	PÓŁNOCNE	POŁUDNIOWE	
	<i>norweski, farerski, islandzki</i> <i>szwedzki</i>	<i>duński</i> redukcja samogłoski wygłosowej do shwa p,t,k udźwięcznione postwokalicznie gripa → grube najwcześniejsze uproszczenie fleksji	
PO 1500 R.	WYSPOWE	KONTYNETALNE	
	<i>islandzki, farerski</i> brak prepozycyjnego rodzajnika określonego brak rodzajnika nieokreślonego	PÓŁNOCNE	POŁUDNIOWE
		<i>norweski, szwedzki</i>	<i>duński</i> brak tonemów i iloczasu

Kontynentalne a wyspowe I: fonologia.

	Duński	Szwedzki i norweski
Prozodia	<i>stød</i>	tonem (akcent akutowy i grawisowy)
Samogłoski	/ə/ w nieakcentowanych końcówkach dyftongi (innowacje)	samogłoski krótkie w nieakc. końcówkach dyftongi (archaizmy) tylko w norweskim i niektórych szwedzkich dialektach; dyftongi (innowacje) w południowszwedzkim
Spółgłoski	Fonem /ð/ „blødt d”	Fonemy /ç/ i /ʃ/

4. Kontynentalne a wyspowe II: morfologia, składnia, pożyczki.

W nynorsku, a częściowo również w bokmål, zachowany jest pranordycki podział na trzy rodzaje: męski, żeński i nijaki. W pozostałych skandynawskich dawne rodzaje męski i żeński złąły się w jeden, *utrum*.

	szwedzki/duński		nynorsk	bokmål
utrum	<i>en bil</i> <i>bilen</i>	masculinum	<i>ein bil</i> <i>bilen</i>	<i>en bil</i> <i>bilen</i>
	<i>en bygd</i> <i>bygden</i>	femininum	<i>ei bygd</i> <i>bygda</i>	<i>en/ei bygd</i> <i>bygden/bygda</i>
neutrum	<i>ett hus</i> <i>huset</i>	neutrum	<i>eit hus</i> <i>huset</i>	<i>et hus</i> <i>huset</i>

Rzeczowniki islandzkie odmieniają się przez cztery przypadki i trzy rodzaje. W farerskim dopełniacz odgrywa tylko marginalną rolę. W języku mówionym zamiast niego pojawiają się frazy przyimkowe z przyimkami *á*, *at*, *hjá*, *til*, *við*.

W norweskim zachowany jest szyk rzeczownik + atrybut dzierżawczy, np. *bilen hans* (w szwedzkim *hans bil*, forma nieokreślona). Ponadto tylko w norweskim i islandzkim zachowany jest tzw. *garpegenitiv* (*Garpar*: niemieccy handlarze w średniowiecznej Norwegii): *Per sin hatt* dosł. Per swój kapelusz 'kapelusz Pera'

W islandzkim brak rodzajnika nieokreślonego. Rodzajnik określony jest sufigowany do rzeczownika. Zachowana **podwójna fleksja**: rzeczownika i rodzajnika. Podobnie w farerskim.

		m
sg	nom	ulf-r-inn-
	gen	ulf-s-in-s
	dat	ulf-i-n-um
	acc	ulf-inn-

Charakterystyczna dla języków wyspowych jest zachowana odmiana czasownika przez liczby i osoby.

Jako jedyny skandynawski szwedzki wykształcił *supinum*, używaną przy tworzeniu czasu perfekt, np. *han har skrivit ett brev* 'napisał list'. Pozostałe skandynawskie, podobnie jak inne germańskie, używają w tym celu imiesłowu biernego. W szwedzkim mamy zatem następujący kontrast:

Han har skrivit ett brev. Napisał list.
Brevet är skrivet. List jest napisany.

Różnica ta ograniczona jest do czasowników mocnych.

Czas perfekt w języku duńskim tworzy się przy pomocy czasowników pomocniczych *hava* lub *vara* (podobnie jak w niemieckim). W norweskim i szwedzkim służy do tego *ha(va)*.

W szwedzkim i norweskim we wszystkich zdaniach bezosobowych występuje podmiot *det* (jak ang. *it is*); w duńskim tylko w zdaniach dotyczących pogody lub gdy dopełnienie przyjmuje postać bezokolicznika. W pozostałych przypadkach rolę podmiotu pełni *der* (ang. *there is*).

duń. *Det regner.* 'Pada deszcz'
szw. *Det regnar.*

duń. *Der kommer et cirkus til Kolding.* 'Do Kolding przyjeżdża cyrk'
szw. *Det kommer en cirkus till Kolding.*

W językach wyspowych zachowane są konstrukcje z tzw. podmiotem doznającym, gdzie podmiot nie jest w mianowniku: Isl. **Mig** (ACC) þyrstir.

5. Runy. Futhark i jego ewolucja. Ornamentyka a datowanie.

http://www.logic.amu.edu.pl/images/b/be/Ksero_runy.pdf

6. Staroislandzki. Islandzki. Farerski. Geminaty.

islandzki:

epentetyczne u hestr → hestur

udźwięcznienie t w wygłosie at → að

futurum z użyciem skal (jak w szwedzkim, norweskim)

brak pożyczek

farerski:

rozbudowana analiza

futurum z użyciem vil (jak w duńskim)

długotrwały kontakt z duńskim (np. liczebniki)

7. Duński. Stod (niepełne zwarcie krtaniowe). Blodt d. Liczebniki.

p, t, k osłabione do b, d, g: gata vs. gade

g po samogłoskach przednich → j vög vs. vej

g po samogłoskach tylnych → v lag vs. lov ['lɔw]

8. Norweski. [**Bokmal a nynorsk**]. Garpegenitiv.

9. Szwedzki. [**Przesuwka samogłoskowa**].

A vowel shift (stora vokaldansen) occurred during the Late Old Swedish period, which had the following effects:

[a:] became [o:] (blā [bla:] → blå [blo:], blue)

[o:] became [u:] (bök [bo:k] → bok [bu:k], book)

[u:] became [ʉ:] (hūs [hu:s] → hus [hʉ:s], house)

10. Grupa wschodnia: gocki. Grupa zachodnia. Ingweoni, Istweoni, Erminoni.

[**Wulfila**]

3 rodzaje, dualis, wołacz, w zaimku zachowany narzędnik

11. Angielski: germański czy romański? [**Wielka przesuwka samogłoskowa**].

Ingweonizmy (wspólne dla angielskiego i fryzyjskiego; „butter, bread and green cheese is good English and good Frise”):

∅ denazalizacja przed spirantami bezdźwięcznymi (þ, f, s)

gās, gōs vs. DE Gans
fīf vs. fimf, DE fünf

∅ germańskie *b → f, np. hlāf (EN loaf) vs. DE Laib

∅ przejście ā → ē

slaepan vs. slāffan (sleep vs. schlafen)
dēd, daed vs. tāt (deed vs. Tat)

∅ palatalizacja k g przed samogłoską przednią lub przed j (w nieakcentowanych afykatyzacja)

*cirice / church vs. Kirche
*geolu / yellow vs. gelb
*geldan / yield vs. gelten
*daeg / day vs. Tag

(jeśli w angielskim występuje g, jest to pożyczka, np. get, guest, gift, egg, dreg)

∅ metateza r

horse vs. Ross
burn vs. brennen

w okresie Middle English pojawiają się dublety anglo-romańskie, np.

pig : pork

chicken : poultry

house : mansion

wood : forest

12. Fryzyjski. Holenderski i flamandzki. Afrikaans. Garpegenitiv.

[dialekty fryzyjskie]

[dialekty niderlandzkie]

niderlandzkie grupy ald old przechodzą w grupy aud oud, np. goud vs. gold

ubezdźwięcznienie wygłosowych obstruentów (wspólne z niemieckim i polskim)

spirant ɣ w wygłosie x goed [ɣu.t] vs. zag [zax]

merger rodzaju męskiego i żeńskiego

Garpegenitiv, np. vader z'n huis

nie zaszła przesuwka wysokoniemiecka (jedynie $p/\delta \rightarrow d$)

13. Dolnoniemiecki: niemiecki czy holenderski? Dialekty frankońskie.

brak cech anglo-fryzyjskich

nie zaszła przesuwka wysokoniemiecka (jedynie $p/\delta \rightarrow d$)

2 przypadki: Nom. + zależny

brak odmiany przez osoby czasownika w l.mn. (możliwa końcówka -t lub -en za holenderskim)

brak ge- w „trzeciej formie”

[Sachsenspiegel]

[Benrather Linie, Speyer Linie]

14. Wysokoniemiecki. Druga przesuwka spółgłoskowa.

istotny i-umlaut

w staro-wysoko-niemieckim tylko dwa czasy

[dialekty]

[II przesuwka spółgłoskowa] http://www.logic.amu.edu.pl/images/0/00/Ksero_HG.pdf